

ВІДГУК
професора, доктора педагогічних наук, професора кафедри
ергономіки і дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну
ЄЖОВОЇ ОЛЬГИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на дисертаційне дослідження
ДЕНЬКОВИЧ НАТАЛІЇ АНДРІЇВНИ
«Підготовка майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах
професійної (професійно-технічної) освіти
в умовах інклюзивного навчання»
представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Сьогодні світове співтовариство приділяє значну увагу розвитку інклюзивності, в основу якої покладено використання нових інструментів для забезпечення рівних можливостей та прав усіх без винятку громадян. Європейський вектор розвитку України вимагає розробки дієвих механізмів забезпечення можливостей для здобуття професійної освіти особами з особливими освітніми потребами, що розглядається як один із головних чинників розвитку політичної, економічної, соціальної стабільності суспільства.

Дисертаційне дослідження Денькович Н. А. виконано відповідно до наукового напряму кафедри педагогіки педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (номер державної реєстрації 0121U113179).

Тема затверджена (протокол № 9/18 від 08.10.2018) та уточнена (протокол № 4/21 від 08.11.2021) Вченою радою Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження, виокремлюємо ті, що мають теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Автором вперше спроектовано й теоретично обґрунтовано модель підготовки фахівців за професією

«Живописець» в умовах інклюзивного академічного середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що охоплює цільовий теоретико-методологічний, змістово-операційний та результативний компоненти, а також педагогічні умови її реалізації. Дисертанткою розроблено та апробовано навчально-методичний комплекс, який охоплює авторський спецкурс «Талант і успіх», майстер-клас створення декоративного живопису у вільній техніці, гурток прикладного мистецтва в інклюзивному середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

3. Нові факти, одержані здобувачем

В дисертаційній роботі Денькович Н. А. *вперше*: спроектовано й теоретично обґрунтовано *модель* підготовки фахівців за професією «Живописець» в умовах інклюзивного академічного середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що охоплює цільовий теоретико-методологічний, змістово-операційний та результативний компоненти, а також *педагогічні умови її реалізації* (формування мотивації здобувачів освіти до освоєння професії «Живописець» в умовах інклюзивного освітнього середовища; оновлення змістового наповнення підготовки фахівців за професією «Живописець» з урахуванням специфіки інклюзивного академічного середовища; використання інноваційних організаційних форм, методів і технологій навчання у процесі підготовки фахівців за професією «Живописець» в інклюзивному академічному середовищі); *розроблено та апробовано* навчально-методичний комплекс, спрямований на поєднання потенціалу аудиторної та позааудиторної діяльності в інклюзивному середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти та поетапний розвиток рівнів підготовки фахівців за професією «Живописець»; *експериментально перевірено* ефективність авторської моделі підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в умовах інклюзивного академічного середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти й педагогічних умов її реалізації.

Удосконалено діагностичний інструментарій наукового дослідження підготовки фахівців за професією «Живописець» в умовах інклюзивного академічного середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до розроблених критеріїв: мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, оцінно-результативний.

Подальшого розвитку набули положення про використання потенціалу аудиторної та позааудиторної діяльності в умовах інклюзивного академічного середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти; розвиток

мотивації до освоєння професії «Живописець» та повноцінної реалізації на ринку праці.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Денькович Н. А. дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Вивчення джерельної бази (268 найменування, з них 37 – іноземними мовами) уможливило виокремлення суперечностей: між потребою у забезпеченні рівних прав для здобуття професійної (професійно-технічної) освіти для усіх без винятку громадян та недостатнім рівнем забезпечення відповідних педагогічних умов для його реалізації у системі професійної (професійно-технічної) освіти; між потребою у підготовці висококваліфікованих фахівців за професією «Живописець», готових до функціонування на ринку праці та особистісної й професійної реалізації, та необхідністю удосконалення загально-професійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки у контексті розробленого Державного стандарту; між необхідністю підвищення рівня підготовки фахівців за професією «Живописець» потребою у розробленні відповідного навчально-методичного забезпечення для реалізації інклюзивного навчання..

Науковий апарат, викладений у вступі, дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми здобуття мистецької освіти у системі професійної (професійно-технічної) освіти особами з особливими освітніми потребами, що зумовило використання теоретичних (кількісний і якісний аналіз та синтез, опрацювання нормативно-правової бази освіти, конкретизації поняттєво-категорійного апарату, дедукція та індукція, узагальнення та систематизація, прогнозування та моделювання, зіставлення та узагальнення) і практичних (опитування, спостереження, експеримент) методів наукового дослідження.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені теоретичною аргументацією вихідних засад і положень; застосуванням методів досягнення поставленої мети дослідження, що відповідають його об'єкту, предмету, меті й завданням; репрезентативністю вибірки; поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів; статистичною обробкою даних, а також позитивними результатами впровадження результатів дослідження.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені в ній таблиці, діаграми та додатки.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти та основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного навчального закладу «Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 134а від 25.11.2021); Державного професійно-технічного навчального закладу «Стрийське вище художнє професійне училище» Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 127 від 17.11.2021); Державного навчального закладу «Львівське вище професійне художнє училище» Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 144 від 01.12.2021); Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-2274 від 23.12.2021); Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 03-01/10/4216 від 31.12.2021); Державного навчального закладу «Дубенське вище художнє професійно-технічне училище» (довідка без номера); Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 50/21 від 16.12.2021).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Основні положення дисертації, матеріали, база даних, модель підготовки фахівців за професією «Живописець» в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання та результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі удосконалення програм підготовки фахівців за спеціальністю «Живописець», а також у системі неперервного професійного розвитку педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що працюють з учнями в інклюзивних групах.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечується логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють 22 таблиці, 25 рисунків та 14 додатків.

У *першому розділі* «Підготовка майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання як науково-педагогічна проблема» висвітлено результати аналізу поняттєво-категорійного апарату дослідження, а також охарактеризовано специфіку професійної підготовки фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) в умовах інклюзивного навчання. Розглянуто основні нормативні документи, які регулюють розвиток та функціонування системи професійної (професійно-технічної) освіти; представлено результати аналізу напрацювань зарубіжних та вітчизняних науковців, що досліджують специфіку інклюзивного навчання; окреслено категорію осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються у системі професійної (професійно-технічної) освіти за програмами підготовки фахівця за професією «Живописець».

У *другому розділі* «Модель підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання та умови її реалізації» представлено методiku і логіку виконання дослідження; висвітлено педагогічні умови реалізації моделі підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання; а також авторську модель підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання та охарактеризовано особливості її теоретико-методологічного компоненту і змістово-операційного компонентів. Подано характеристику основних етапів експериментального дослідження; висвітлено структуру готовності до професійної діяльності сучасного фахівця; представлено специфіку виокремлення критеріїв та показників тощо.

У *третьому розділі* «Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання та педагогічних умов її реалізації» представлено методiku та програму реалізації експериментального дослідження; особливості організації констатувального експерименту та отримані результати дослідження; а також презентовано результати перевірки ефективності моделі підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання та педагогічних умов її реалізації. Результати навчання показали позитивну динаміку формування професійної готовності майбутніх фахівців за професією «Живописець» у закладах П(ПТ)О

в умовах інклюзивного навчання в дослідній групі, що підтвердило ефективність розробленої автором моделі підготовки майбутніх фахівців за професією «Живописець».

У мовно-стилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. Педагогічний експеримент описаний недостатньо вичерпно. Зокрема, не зазначено, яким чином сформована контрольна вибірка дослідження, розподіл учнів по закладах освіти, їхня спеціальність та курс, а також демографічні дані учасників (вік, стать).

2. Автор декларує, що наукова новизна роботи, зокрема, полягає в тому, що в ній уточнено сутність понять «професійно-технічна освіта», «професійна підготовка», «мистецька освіта», «фахівець образотворчого мистецтва», «фахівець декоративного мистецтва», «професія “Живописець”», «інклюзивне навчання», «учень з особливими освітніми потребами». Однак в роботі не виявлено нових авторських означень перелічених понять та пояснень, в чому саме полягає уточнення.

3. В табл. 3.1 в якості засобу діагностичного інструментарію зазначені проблемні дискусії. Проте в роботі не висвітлена методика використання проблемних дискусій як засобу діагностичного інструментарію.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації достатньо повно висвітлені у 23-ох публікаціях (із них 22 одноосібні), серед яких: 5 статей у виданнях, належать до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у виданні, що включене до Web of Science Core Collection (у співавторстві), 1 розділ у колективній монографії, 13 праць апробаційного характеру, 3 наукові праці, що додатково висвітлюють результати дослідження.

10. Висновок

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження Денькович Н. А. на тему: «Підготовка майбутніх фахівців за професією «Живописець» в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах інклюзивного навчання» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Денькович Наталія Андріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта, педагогіка та спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри ергономіки і дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну

Ольга ЄЖОВА